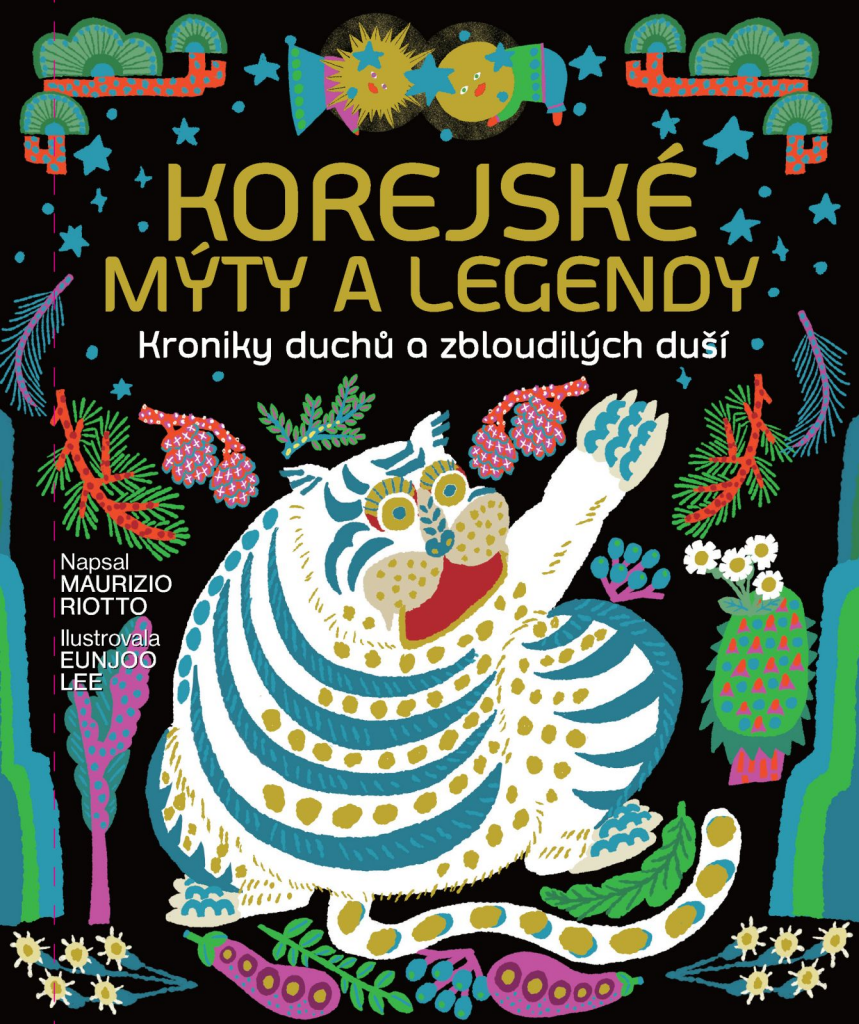

KOREJSKÉ MÝTY A LEGENDY

Kroniky duchů a zbloudilých duší

Napsal
MAURIZIO
RIOTTO

Ilustrovala
EUNJOO
LEE

KOREJSKÉ MÝTY A LEGENDY

Věnováno mytické, magické a legendární „Paní“

KOREJSKÉ MÝTY A LEGENDY

KRONIKY DUCHŮ
A ZBLOUDILÝCH DUŠÍ

NAPSAL
Maurizio Riotta

ILUSTROVALA
Eunjoo Lee

slovart

Korejské mýty a legendy – Kroniky duchů a zbloudilých duší © Nuinui SA 2024

Translation © Yveta Kasalická 2026

Czech edition © Nakladatelství Slovart, s. r. o., 2026

All rights reserved

Korejské mýty a legendy – Kroniky duchů a zbloudilých duší

Z italského originálu

Miti e leggende della Corea – Cronache di Sin e Kwisin

přeložila Yveta Kasalická

Odborná konzultace doc. PhDr. Miriam Löwensteinová, Ph.D.,

a Mgr. Tereza Slaměníková, Ph.D.

Redigovala Monika Štefková

Korektury Adéla Lapáčková

Editorka Kateřina Eliášová

Sazba Alias Press, s. r. o., Bratislava

Tisk Finidr, a. s., Český Těšín

Vydalo Nakladatelství Slovart, s. r. o.,

Oderská 333, 196 00 Praha 9 – Čakovice, v roce 2026

První české vydání

Cena uvedená na obálce je nezávazným
doporučením pro konečné prodejce

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

ISBN 978-80-276-1272-7

www.slovart.cz

info@slovart.cz

„Když zaniknou legendy, zmizí sny a neexistuje už žádná velikost.“
(připisováno náčelníku Tekumsehovi)

OBSAH

<i>Předmluva</i>	8
<i>Upozornění pro čtenáře</i>	14
<i>Hlavní fáze korejských dějin</i>	19
1. SLUNCE A MĚSÍC, HORY A ŘEKY	20
2. POVODEŇ A ZALOŽENÍ KOREJSKÉHO NÁRODA	28
3. PŮVOD KRÁLOVSTVÍ KOGURJO A PEKČE	36
4. ZALOŽENÍ SILLY A KAJI	44
5. LEGENDA O PRINCI HODONGOVI A PRINCEZNĚ Z NANGNANGU	54
6. MNICH WONGWANG	64
7. LEGENDA O TANJE	74
8. ČCHE ČCHIWON	84
9. ZÁZRAK NA HOŘE POGE	98
10. ULLIMOVA FLÉTNA	106
11. LEGENDA O NESMRTELNÉM NETVOROVI	114
12. DUCH PĚTI VRCHOLKŮ	122
13. VDĚČNÝ DUCH	132
14. POUTNÍKŮV PRŮSMYK	142
15. LEGENDA O PRINCEZNĚ PARI	152
<i>Slovníček pojmů</i>	164
<i>Biografie</i>	170
<i>Poděkování překladatelky</i>	170
<i>Použitá literatura</i>	171

PŘEDMLUVA

Ačkoliv jsou fantastické příběhy kulturním dědictvím společným všem etnikům na světě, jejich studium a klasifikace se v jednotlivých zemích liší. V tomto ohledu je třeba hned na úvod říci, že název této knihy může být pro západního čtenáře naprosto zavádějící, přinejmenším pak pro toho, kdo má alespoň nějaké povědomí o studiích lidových tradic a o dějinách náboženství.

Mýty a legendy totiž nejsou ledajaké příběhy, alespoň z moderního akademického hlediska. V těch prvních jsou protagonisty božstva, zatímco ty druhé vyprávějí příběhy světců. A pokud termín „mýtus“ pochází z řeckého *mythos*, tedy „příběh/historka“, pak „legenda“ doslova znamená „to, co je třeba si přečíst“, abyste se naučili a mohli uvést v praxi ctnostný model života. Dílo *Legenda aurea* neboli *Legenda sanctorum*, od Jacopa da Varazzeho (cca 1230–1298), pilíř středověké hagiografie, vše sděluje již ve svém názvu.

V této souvislosti je vhodné také doplnit upřesnění významu slova „sága“, které neoznačuje jen tak ledajaké vyprávění. Tímto severským termínem, byť také jednoduše znamená „příběh“, je dnes zvykem označovat prozaický literární útvar, který vypráví o hrdinských činech skutečných nebo imaginárních postav. Po boku příběhů o bozích a světcích, typických pro mýty a legendy, tedy stojí i hrdinové neboli protagonisté ság.

Původní korejská slovní zásoba používá termín *ijagi* (promluva, historka) pro obecné označení jakéhokoli typu příběhu. Postupem času byly do klasifikace různých literárních forem přidány některé výrazy čínského původu, jako například *sinhwa*, *čonsol*, *sorhwa*, *mindam* atd. Tyto zdánlivě nedělitelné výrazy jsou ve skutečnosti výsledkem spojení dvou slov, jehož cílem je upřesnit povahu samotného příběhu. *Sinhwa* je tedy spojením *sin* (duchové, božstvo)

a *hwa* (slovo, příběh), tedy „příběh o božstvech“. *Čonsol* se skládá z *čon* (život, životopis) a *sol* (slovo, které označuje převážně dávné příběhy), tedy „dávné životopisy“. *Sorhwa* je spojením *sol* a *hwa*, slov, která již známe, a můžeme ho tedy přeložit jako „příběhy dávných událostí“. *Mindam* se skládá z *min* (lidé, etnikum) a *tam/dam* (řeč, slovo, vyprávění) a znamená tudíž „lidový příběh“.

Sémantické hranice těchto výrazů jsou však extrémně nestálé. I při veškeré opatrnosti lze *sinhwa* přeložit jako „mýtus“, *čonsol* jako „legenda“, *sorhwa* obecně jako „báje“ a *mindam* jako „lidový příběh určité etnické skupiny“. Často se však tyto pojmy prolínají a jen tak například *čonsol* může být také *sinhwa* více zasazený v časoprostoru a nic nebrání tomu, aby *mindam* nebyl zároveň *sorhwa*, třeba zasazený do Koreje, a naopak.

Necháme-li lingvistické nuance stranou, je korejské folklorní dědictví, pokud jde o lidovou slovesnost obecně, nadmíru působivé. Vykazuje nicméně velmi specifické rysy: některá témata jsou extrémně nadužívána, a jiná jako by skoro ani neexistovala. Nejvýraznější příklad poskytuje právě mytologie, navzdory názvu této knihy. Korea totiž nemá ani kosmogonické, ani teogonické, ani antropogenní mýty, což je pochopitelné, vezmeme-li v úvahu, že u tunguzských národů (mezi něž lze původně počítat většinu Korejců) bývají tyto mýty obvykle zpracovávány poměrně elementárním způsobem. V tomto ohledu čtenáře překvapí, když zjistí, že korejské mýty o „stvoření“ počítají s přítomností země a člověka, stejně jako s blíže nespecifikovaným „vládcem Nebes“. Korejské mýty jsou tedy převážně mýty o založení národa nebo království, a to předpokládá jejich relativně nedávný původ. Není přehnané tvrdit, že velká část korejské mytologie, jak ji známe dnes, byla „kodifikována“ až během období Korjo (918–1392), a to navzdory skutečnosti, že autoři jako Kim Temun, který tvořil v 7. a 8. století, se historická díla již psát pokoušeli. Jelikož se z korejské historiografické a literární produkce prvního tisíciletí téměř nic nedochovalo, brání nám to dnes srovnávat nejstarší díla s díly z období Korjo a Čoson.

Čtenář proto v této sbírce objeví jen málo mýtů jako takových, ale širokou škálu dalších velkolepých příběhů, což není překvapivé, pokud se člověk zajímá o vývoj korejské fantasy literatury. Na Dálném východě se tento typ literatury, která může být psaná nebo ústně tradovaná, rozšířil v přímé souvislosti s příchodem buddhismu a překrýval (a často i nahrazoval) místní animistický substrát a s ním spojený repertoár báčorek. To se stalo v Číně a odtud se narativní struktury příběhů přenesly do Koreje, v doprovodu nových, spíše indoevropských kulturních modelů, jako je reinkarnace a kremace mrtvých. Podíváme-li se tedy na zde prezentované příběhy z tohoto úhlu pohledu, zjistíme, že příběh Tanji odkazuje k využívání lidských obětí, jejichž existence se v domorodé kultuře na úsvitu dějin zdá stále pravděpodobnější. Sloní chobot netvora Pulgasala/Pulgasariho pak nepochybně připomíná Indii. V životě mnicha Wongwanga a v příběhu o zázraku na hoře Poge je buddhistický vliv tak zřejmý, že nedává prostor pochybnostem.

Další narativní klišé ukazující na silnou kulturní kontaminaci je interakce mezi světem živých a mrtvých, která je nepochybně přítomna již od předbuddhistické éry. Občasné přidání eschatologických prvků, jako jsou modlitby za duše a soudci ze záhrobí, však znovu potvrzuje imanenci víry v Osvíceného, která sama vděčí za své kořeny ještě starším indoíránským postavám, jako bylo božstvo Jima/Jama.

A konečně nezapomínejme, že myšlenky, příběhy, božstva a umělecké modely kolovaly už ve starověku mnohem víc, než si lze představit. To vysvětluje legendu o princezně Pari (řčené rovněž Paridegi), považované za předchůdkyni korejských šamanek, jejíž původ se téměř jistě nachází na Blízkém východě. I když je jméno „Pari“ v některých korejských textech a výkladech spojováno se slovesem „porida“ (odhodit) a odkazuje na opuštění děvčátka, nemělo by se zapomínat, že Pari je dodnes využíváné perské ženské křestní jméno, které znamená „víla“ (srov. s anglickým „fairy“) a které se vyskytovalo

v křestním jméně Parizade (řecky Parysatis) doloženém již v období vlády Achaimenovců v Persii.

Právě princezna Parizade, dcera velkého sásánovského krále Husrava, o němž není známo, zda byl první nebo druhý, je hlavní postavou nádherného příběhu z *Tisíce a jedné noci*, jehož obsah je velmi podobný tomu, který je zde uveden.

A co princezna Ho Hwangok, původem ze vzdálené a dodnes neidentifikované země Ajuta, která se stala královnou a manželkou Suroa, prvního vládce Kaji? Stále žije v srdcích Korejců ve městě Kimhe, které bylo kdysi jejím královstvím. A to není vše: královna si přála, aby si některá z jejích mnoha dětí ponechala její rodové jméno, a proto je stále uctívána jako předchůdkyně nejen rodiny Kim z Kimhe, ale také rodiny Ho ze stejného města/regionu.

To, co jsme právě uvedli, ukazuje, že ve starověku musela Korea a její království představovat mnohem otevřenější a mezinárodnější geografickou realitu než v období Čosonu, kdy byla uzavřená a téměř otrocky oddaná Číně. A zde vstupuje do hry kritérium výběru: i z tohoto důvodu jsem zde mezi nesčetnými možnostmi upřednostnil publikovat příběhy vycházející ze skutečných nebo domnělých událostí, k nimž došlo především ve starověku (Tři království a Sjednocená Silla) a ve středověku (Korjo).

Díky mému pečlivému výběru jsou příběhy velmi různorodé, pokud jde o hlavní postavy. Patří mezi ně bohové a králové, mniši a princezny, obyčejní smrtelníci i vznešení literáti, duchové zlovolní i velkorysí. Především se v nich však objevují různé ženy, obvykle hrdinky starověkých bájí (od Tanji po Pari) a oběti v modernějších příbězích (duch *Poutníková průsmyku*); skoro jako by měly svědčit o radikálním obratu k neokonfuciánskému fundamentalismu, který Korea završila v pozdním středověku, přestože v epoše Čoson byly zaznamenány i příběhy hrdinek, jako je velmi slavná Čchunhjang. Příběhy jsou de facto uspořádány zhruba chronologicky (od nejstarších po nejmodernější), alespoň s ohledem na dobu, v níž se odehrává jejich děj. Legenda

o princezně Pari plejádu uzavírá: jelikož se dlouho předávala ústně (dodnes se jedná o šamanskou píseň), nelze ji přesně zasadit do časoprostoru. Každopádně je třeba ji považovat za poměrně starobylou.

Vybrat patnáct příběhů z tisíců možných nebyl snadný úkol. Jak už jsem zmínil, ačkoliv jsem postupoval chronologicky, snažil jsem se upřednostnit starověk, počínaje mýty o stvoření, které rozhodně nelze opomenout. Dále jsem dbal o to, aby se scény hrdinských činů jednotlivých protagonistů odehrávaly od těch nejsevernějších oblastí Korejského poloostrova až po ty nejjižnější. Nemohu-li učinit spravedlnosti zadost, chci alespoň vzdát skromnou poctu celé zemi, která je dnes bohužel rozdělena.

Délka příběhů sehrála v procesu výběru také důležitou roli. Abych splnil specifické redakční požadavky, musel jsem mnoho příběhů vyřadit, ať už proto, že byly příliš dlouhé, nebo příliš krátké. Kde to bylo možné, spojil jsem dva příběhy v jeden nebo jsem krátil, zejména u textů, jako jsou mýty o stvoření a založení, bez nichž by název knihy ztratil smysl.

Je třeba také zdůraznit, že mnohé z publikovaných příběhů mají četné varianty a často obsahují protichůdné, nebo dokonce nelogické pasáže, které mohou ztížit čtenářovo chápání děje. Proto jsem si dovilil do textu zasáhnout, aby byl plynulejší, a zároveň jsem se snažil zachovat jeho dějovou soudržnost, i s použitím „jednoduchého“ jazyka.

Jelikož se jedná o knihu převážně populárně-naučnou, vyhnul jsem se používání poznámek a původních znaků vedle domorodých názvů. Navíc jsem dal přednost přímému překladu mnoha z odborných výrazů, které by jinak vyžadovaly značný aparát vysvětlivek.

Příběhy jsem čerpal jak z primárních zdrojů, jako jsou *Samguk jusa* (Odkazy Tří království), *Suidžon* (Neobvyklé příběhy) a *Hedong kosungdžon* (Životopisy nejvýznamnějších korejských mnichů) atd., tak ze sekundárních zdrojů, jako jsou četné sbírky lidové slovesnosti vydávané v Koreji v průběhu mnoha let.

U primárních zdrojů byl překlad proveden z čínštiny, jelikož byla literárním jazykem klasické Koreje a i po zavedení místní abecedy (1446) zůstala jazykem používaným v oficiálních dokumentech až do konce monarchie (1910).

Co dodat? Ve starověku se Korea nazývala také Hedong, což znamená „(země) na východ od moře“, přičemž mořem se samozřejmě rozumí Žluté moře. Je méně pravděpodobné, že by tento výraz znamenal „(země) na východ od Parhe“, což je království, které povstalo z popela Kogurja po jeho zničení v roce 668 n. l.

Korea ležící na východ od moře, mezi Čínou a Japonskem, nutně (a ne vždy šťastně) sloužila jako most mezi asijským kontinentem a japonskými ostrovy a tato specifická geografická poloha její historii ovlivnila. Pokud jde o kulturu, Korea mnoho získala a mnoho dala, zejména ve svých nejranějších obdobích. Na jedné straně přicházely čínské a středoasijské vlivy, které byly následovně přizpůsobeny místnímu vkusu, na druhé straně Korea svou kulturu „vyvážela“ do Japonska a silně ovlivňovala jeho intelektuální kontext. Korejský příspěvek k rozvoji japonské kultury byl skutečně značný (a stále málo známý), ať už šlo o hudbu, umění, či buddhistickou víru. Mnozí Korejci působili jako šířitelé své kultury tím, že se na souostroví usadili. V Japonsku je někteří stále nazývají *umi-o wattatte kita hito*, tj. lidé, kteří překročili moře. *Šinsen sódžiroku* (Nový katalog rodinných skupin), japonské dílo dokončené v roce 815 n. l., skutečně uvádí, že polovina z 326 tehdy spočítaných rodin byla korejského původu.

Není proto divu, že v korejském folklóru a lidové slovesnosti nacházíme ozvěny různých tradic a kultur, dědictví intelektuálního eklekticismu, který byl zejména v nejdávnějších obdobích rozkročený od taoismu po konfucianismus, od buddhismu po šamanský animismus. Zde publikované příběhy jsou jen kapkou v moři nesmírně rozsáhlé literatury, ale přesto mohou čtenáři pomoci pochopit, že na Dálném východě existují kromě Číny a Japonska i další kulturní entity, jako je Korea, která s těmito dvěma velkými zeměmi neoddělitelně sdílela historii, v níž nezřídka hrála roli učitelky.

UPOZORNĚNÍ PRO ČTENÁŘE

Transkripce

Pro knihu jsme zvolili upravenou verzi české populární transkripce tak, jak je používána v posledních letech, tedy bez spojovníku u dvojslabičných vlastních jmen. Pro přepis čínských jmen a názvů užíváme standardní českou transkripci. Čínské znaky, resp. korejské písmo, zde až na nezbytné výjimky nepoužíváme. Místní názvy uvádíme v kráceném znění tak, aby se nedublovala část původního názvu a český překlad. Příkladem budiž Pektusan, ve kterém je již obsažen znak pro horu, pročež uvádíme variantu Pektu. Stejně pracujeme s názvy provincií, ostrovů a řek (tedy Kjonggi, Čedžu, Tedong místo variant Kjonggido, Čedžudo, Tedonggang).

Jména

V korejštině, stejně jako v čínštině a japonštině, příjmení vždy předchází vlastnímu jménu. Proto ve jméně Čche Čchiwon bude „Čche“ příjmení a „Čchiwon“ vlastní jméno. Někdy se setkáme s postavami s typicky domorodými jmény nebo oslovanými pomocí pseudonymů.

Byrokratické výrazy a územněsprávní jednotky

Výrazy označující úřednictvo, stejně jako výrazy označující správní jednotky, představují vždy obrovský problém (zmatky a rozpory v tomto ohledu jsou velmi časté i v textech dobových autorů). Výrazy, které se týkají státních úřadů a funkcí, jsou čistě orientační a nevykazují žádnou shodu s jejich západními ekvivalenty. Proto je třeba překlady takových výrazů chápat „flexibilně“. Platí to např. pro funkce jako „ministr“, „inspektor“, „učitel“, „mistr“,

„hodnostář“ apod., které v obecnějším smyslu často označují aristokratickou povahu nebo prestiž osoby, k níž se vztahují. Je to rovněž případ některých zmíněných správních oblastí, které dnes již nemusí odpovídat zeměpisné oblasti takto označované v době, kdy se příběh odehrál.

Časové údaje: rok, měsíc, den, hodina

Čas se počítá na základě velké šedesátkové soustavy (tj. šedesátiletého cyklu), ve složitém systému, který střídavě zahrnuje různé kombinace každého z dvanácti zvířat tzv. čínského zvěrokruhu, jimiž jsou krysa (*ča*), buvol (*čchuk*), tygr (*in*), králík (*mjo*), drak (*čin*), had (*sa*), kůň (*o*), ovce (*mi*), opice (*sin*), kohout (*ču*), pes (*sul*) a prase (*he*), jednoho z pěti základních přírodních prvků (ohně, voda, dřevo, kov a země) a jednoho ze dvou pólů odpovídajících mužské nebo ženské podstatě. Podle tohoto systému byl například rok 263 n. l. rokem, který lze definovat jako „ženský rok vodní ovce“.

Po šedesáti letech začíná velký cyklus nanovo, a abychom našli stejný typ roku, je třeba vyčkat až do roku 323 n. l. Pro každého člověka bylo a stále je završení celého cyklu během jeho života zásadním milníkem, jenž si zaslouží oslavu. Šedesáté narozeniny, v korejštině nazývané „hegap“ nebo „hwan-gap“, jsou mezníkem v životě, branou k respektovanému a uctívanému stáří.

Při výpočtu věku je třeba si také uvědomit, že Korejci, ve starověku i dnes, počítají věk od početí, nikoli od narození, a proto všechna věk udávající čísla uvedená v textu musí být snížena o jeden rok.

Data jsou vyjádřena podle čínského kalendáře, podle něhož může Nový rok připadnout pouze na období mezi 21. lednem a 19. únorem našeho slunečního kalendáře. Proto výrazy jako „druhý měsíc“ nebo „pátý měsíc“ neodpovídají přesně našemu únoru a květnu. Stejně tak ani roční období neodpovídají západním: např. léto začíná kolem 7. května, podzim kolem 7. srpna atd.

A konečně, den je rozdělen na dvanáct „dvojhodin“, které nesou popořadě jména dvanácti zvířat zvěrokruhu. První hodina dne tedy trvá od 23.00 do 1.00 hodin a je hodinou krysy (*čá*), poslední hodina trvá od 21.00 do 23.00 hodin a je hodinou prasete (*he*).

Měrné jednotky

Různé měrné jednotky (délka, hmotnost, plocha, objem atd.) nemusí nutně odpovídat současným hodnotám, protože měrné jednotky prošly v průběhu staletí značnými obměnami.

Instrukce pro výslovnost korejštiny a čínštiny

Tento svazek obsahuje mýty a legendy často převzaté z korejských děl psaných v čínštině. Současný korejský jazyk je graficky znázorněn pomocí abecedy běžně nazývané *hangul*, jejíž používání bylo ovšem oficiálně vyhlášeno až roku 1446. Předtím se v Koreji užívaly čínské znaky, ale s původní výslovností, docházelo tudíž k mísení, kdy grafika byla čínská a fonetika korejská. Dnes používání čínských znaků v Koreji přetrvává pouze částečně. Na severu země byly zrušeny, v Jižní Koreji se stále používají hlavně k přepisu vlastních jmen a vysoce specializovaných výrazů, nebo kdyby v případě homofonie různých slov mohlo abecední psaní vést k nedorozuměním. V každém případě se čínské znaky v současném korejském jazyce používají pouze k přepisu výrazů čínského původu, nikdy ne původních, na rozdíl od praxe v Japonsku.

Abeceda *hangul*, která postrádá velká písmena, se v současnosti skládá ze čtrnácti jednoduchých souhlásek a osmi základních samohlásek. Smíšené hlásky a dvojhlásky jsou mimořádné hlásky, které za samohlásky jako takové považují pouze někteří korejští lingvisté. Dlouhé samohlásky existují, ale graficky se nevyznačují.

Pokud jde o souhlásky, je nutné určité upřesnění. Korejci graficky nerozlišují neznělé souhlásky od znělých, přestože je vyslovují odlišně v závislosti na různých faktorech (pozice samotné souhlásky ve slově, hláska, která jí předchází, atd.), proto byly dotyčné hlásky zahrnuty do latinky.

Korejština má navíc pět „zdvojených“ souhlásek, nazývaných také „glotalizované“ souhlásky, jejichž výslovnost, která neodpovídá jednoduchému zdvojení jednoduché souhlásky, se nenachází v žádném západním jazyce.

Korejská výslovnost

Korejský fonetický systém je složitý a výslovnost, kterou zachycují přepisy, značně přibližná; problémy způsobuje fakt, že nejde o zápis čistě fonetický, ale i morfologický, zohledňující výslovnost hlásek, která se mění podle pozice. Česká vědecká transkripce zachycuje poměrně zdařile celou škálu vokálů, kde se rozlišuje dvojí *e* (*e* a *ä*), dvojí *o*: *o* a *ö* (Λ) – zadní *o*, spolu s dvojím *u*: *u* a *ü* (u), což je zavřená zadní nezaokrouhlená samohláska, tj. samohláska vyslovovaná vzadu s jazykem v maximální zadní pozici. Diftongy *ö* a *ü* odpovídají zhruba výslovnosti v němčině. Populární transkripce dvojí *e*, *o* a *u* neodlišuje a pro diftongy používá zjednodušené varianty (*e*, resp. *wi*).

Souhlásky nejsou problematické, až na časté asimilace – progresivní i regresivní – na švech slabik, přepis rozlišuje i korelaci znělý/neznělý a tři základní řady – prosté, intenzivní a aspirované souhlásky. Jediným sporným bodem českého přepisu zůstává písmeno *s* po jotovaných, které se v Korejské republice změkčuje a výslovnost se blíží spíše *š*.

Čínská výslovnost

Fonologický systém standardní čínštiny se vyznačuje poměrně jednoduchou strukturou slabiky, která se skládá ze dvou základních částí: iniciály a finály. Iniciálu tvoří jedna souhláska, přičemž čínština na rozdíl od češtiny